

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

3 Vtrum credere aliquid supra rationem naturalem sit necessarium ad salutem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

Mara. Quidam uero actus intellectus habet quidem cognitionem informem absque firma assensione, siue in neutram partem declinet, sicut accidit dubitanti siue in unam partem magis declinet, sed tenentur aliquo leui signo, sicut accidit suspicanti: siue uni parti adhaerent, tamen cum formidine alterius, quod accidit opinanti: sed actus iste, qui est credere, habet firmam adhesionem ad unam partem, in quo conuenit credens cum sciente, & intelligente: & tamen eius cognitio non est perfecta per maximam uisionem, in quo conuenit cum dubitante, suspicante, & opinante: & sic proprium est credentis, ut cum assensu cogitet, & propter hoc distinguitur iste actus, qui est credere, ab omnibus actibus intellectus, qui sunt circa uerum, uel falsum.

D. 610.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod fides non habet inquisitionem rationis naturalis demonstrantis id, quod creditur: habet tamen inquisitionem quandam eorum, per que inducitur homo ad credendum, puta, quia sunt dicta a Deo, & miraculis confirmata.

AD SECUNDVM dicendum, quod cogitare, non sumitur hic prout est actus cogitativa uirtutis, sed prout pertinet ad intellectum, ut dictum est.

In corp. ar.

AD TERTIVM dicendum, quod intellectus credentis determinatur ad unum non per rationem, sed per uoluntatem: & ideo assensus hic accipitur pro actu intellectus, secundum quod a uoluntate determinatur ad unum.

¶ Super Quaestiones
secunda Articulum
secundum.

ARTICVLVS II.

Utrum conuenienter distinguatur actus fidei per hoc, quod est, credere Deo, credere Deum, & credere in Deum.

In ar. 2. q. 2. omisso primo, Durandus occurrit in 3. senten. dist. 23. q. 4. ar. 3. reprobans dictum hic in responsione ad primum, l. q. hitres actus sunt unus. Inquit enim, quod licet credere Deo, & credere Deum, sint unus actus, credere tamen in Deum sunt duo actus: quia a duobus est habitus, scilicet fide, & charitate, & significat credendo, & amando ire in Deum.

3. dist. 23. q. 2. ar. 2. q. 2. & ver. q. 1. ar. 7 ad 7. & 10. p. le 1. & Ro ma. 4.

¶ Ad hoc facile respondetur, quod quia actus imperatus non multiplicatur secundum rem ad multiplicationem principiorum eius, sed unus & idem numero actus a multis est simul uirtutibus, ut ieiunare est actus unus a temperantia simul & obedientia, & charitate, & sic de alijs, ideo credere in Deum, cum sit actus fidei a charitate imperatus, unus numero secundum re est, quamuis a multis proueniat habitibus. Et quoniam actus elicimus ab uno, & imperatus ab altero habitu, multiplex est secundum relationem.

¶ Tra. 29. a med. 10. 9. & ser. 6. de uer. dom. 10.

AD SECUNDVM sic proceditur. Videtur, quod inconuenienter distinguantur actus fidei per hoc, quod est, credere Deo, credere Deum, & credere in Deum. vnus enim habitus vnus est actus, sed fides est vnus habitus, cum sit una uirtus, ergo inconuenienter ponuntur plures actus fidei.

¶ 2. Prat. Id quod est commune omni actui fidei, non debet poni ut particularis actus fidei: sed credere Deo inuenitur cõiter in quo libet actu fidei, quia fides innititur primæ ueritati, ergo uidetur quod inconuenienter distinguatur a quibusdam alijs actibus fidei.

¶ 3. Prat. Id quod conuenit etiam non fidelibus, non potest poni in ter fidei actus: sed credere Deum esse, conuenit et in fidelibus, ergo non debet poni inter actus fidei.

¶ 4. Prat. Moueri in finem pertinet ad uoluntatem, cuius obiectum est bonum, & finis: sed credere non est actus uoluntatis, sed intellectus, ergo non debet poni differetia una eius, quod est credere in Deum, quod importat motum in finem.

SED CONTRA est, quod Aug. hanc distinctionem ponit in libro de uerbis Domini, & super Ioã. *

RESPON. Dicendum, quod actus cuiuslibet potentie, uel habitus ac

Ficipitur secundum ordinem potentie, uel habitus ad suum obiectum. Obiectum autem fidei potest tripliciter considerari. Cum enim credere ad intellectum pertinet, put est a uoluntate motus ad assentendum, ut dictum est, * potest obiectum fidei accipi uel ex parte ipsius intellectus, uel ex parte uoluntatis intellectum mouentis. Siquidem ex parte intellectus, sic in subiecto fidei duo possunt considerari, sicut supra * dictum est, quorum unus est materiale obiectum fidei. Et sic ponitur actus fidei credere Deo: quia, sicut supra dictum est, nihil proponitur nobis ad credendum: nisi secundum quod ad Deum pertinet. Aliud autem est formalis ratio obiecti, quod est sicut medium, propter quod tali credibili assentitur. Et sic proponitur actus fidei credere Deum: quia, sicut supra dictum est, formale obiectum fidei est ueritas prima, cui inhaeret homo, ut propter eam creditis assentiat. Si uero consideretur tertio modo obiectum fidei, secundum quod intellectus est motus a uoluntate, sic ponitur actus fidei credere in Deum. Veritas enim prima ad uoluntatem refertur secundum quod habet rationem finis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod per ista tria non designantur diuersi actus fidei, sed unus & idem actus habens diuersam relationem ad fidei obiectum, Et per hoc patet responsio ad secundum.

AD TERTIVM dicendum, quod credere Deum non conuenit infidelibus sub ea ratione, qua ponitur actus fidei. Non enim creditur Deus esse sub his conditionibus, quas fides determinat, & ideo nec uere Deum credunt: quia, ut Philosophus dixit 9. Metaph. in simplicibus defectus cognitionis est solum in non attingendo totaliter.

AD QUARTVM dicendum, quod sicut supra * dictum est, uoluntas mouet intellectum, & alias uires anime in finem, & secundum hoc ponitur actus fidei credere in Deum.

ARTICVLVS III.

Utrum credere aliquod supra rationem naturalem, sit necessarium ad salutem.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur, quod credere non sit necessarium ad salutem. Ad salutem enim & perfectionem cuiuslibet rei ea sufficere uidentur, quae conueniunt ei secundum suam naturam: sed ea quae sunt fidei excedunt naturalem hominis rationem.

habet
re in
prie
miz
pre
tina
nes
gunt
con
hon
mo
lige
cred
tame
poli
curia
mou
addi
supra
quod
rior
quo
coali
prie
& im
que ta
dum
sentia
qua
ue
que
nals
fiden
quam
tural
tam
n. An
dit de
ho, q
riam
action
rem, u
& sic
sumpe
niam un
de non
in aq
ris cel
a prim
stante
in prim
Iesu, &
quibus
renita
hanc p
redicet.
¶ Dubi
co est c
rem. sic
rational
tum cog
uer. fal
emis rat
ber am
sicutin
dum op
tionale
quod se
esse quid
leo oit
& uolun
firatum
ex hac, s
ratio nen
principi
ad unue
em. em
¶ Dubi
eiusdem
Dei pite

bus naturis ordinatis inuenitur, quod ad perfectionem natu-
rae inferioris duo concurrunt. Vnum quod est secundum prop-
rium motum aliud quo est secundum motum superioris na-
turae. Aut enim author intendit loqui de concursu illo, quo su-
perius infirmi attingit infirmum supremum, & quo secundum di-

uis sapientiam fi-
nes primorum iun-
guntur principis se-
cundorum, prout
homo in sit supre-
mo participat intel-
ligere, quod est an-
gelis proprium. Et
sic hinc propositio
credatur vera, nihil
tamen probat ad p-
positum: quia con-
currit ille duorum
motuum non est p
additionem aliqua
supra naturam infe-
riorem, sed per hoc
quod natura infe-
rior est in quod est
quod ad propria sibi
totaliter, quod ad p-
pria vero superiori,
participatue tantum,
& imperfecte, utri-
que tamen est secun-
dum simplicem ef-
fectum suum, ex
qua manet motus
interque. Conuersus
autem natura ratio-
nalis, & diuinae per
salem, sit per al-
quam rem superna-
turalem superaddi-
tam naturae rationa-
li. Aut author inten-
dit de concursu a-
lio, quo natura supe-
rior mouet per sua
actionem inferio-
rem, ut littera sonat:
& sic propositio al-
lumpta est falsa, quo-
nia universalis est,
& non probatur, ni-
si in aqua, & sphae-
ris caelestibus aliis
prima. Habet enim
stantiam in terra, &
in prima sphaera ce-
lesti, & in mistis, in
quibus nulla appa-
rentia verificandi
hanc propositionem
refert.

¶ 2 Præterea. Periculose homo
assentit illis, in quibus non po-
test iudicare, utrum illud quod
ei proponitur, sit uerum, uel fal-
sum, secundum illud Iob. duo-
decimum. Nonne auris uerba di-
iudicat: sed tale iudicium homo
habere non potest in his, quæ
sunt fidei, quia homo non po-
test ea resolvere in principia pri-
ma, per quæ de omnibus iudi-
camus: ergo periculosum est ta-
libus fidem adhibere. credere
ergo non est necessarium ad fa-
lutem.

¶ 3 Præterea. Salus hominis
in Deo consistit, secundum il-
lud Psalmo tresimesexto. Sa-
lus autem iustorum a Domi-
no: sed inuisibilia Dei per ea,
quæ facta sunt, intellecta conspi-
ciuntur, semperpiterna quoque uir-
tus eius & diuinitas, ut dicitur
Roma primo. Quæ autem con-
spiciuntur intellectu, non cre-
duntur: ergo non est necessa-
rium ad salutem, ut homo ali-
qua credat.

SED CONTRA est, quod di-
citur Heb. 10.4. Sine fide impossi-
bile est placere Deo.

RESPONDEO. Dicendū,
quod in omnibus naturis ordi-
natis inuenitur, quod ad per-
fectionem naturæ inferioris duo
concurrunt. Vnum quidem,
quod est secundum motum.
Aliud autem quod est secun-
dum motum superioris natu-
ræ, sicut aqua secundum mo-
tum proprium mouetur ad cen-
trum: secundum autem mo-
tum Luna mouetur circa cen-
trum secundum fluxum, & re-
fluxum. Similiter etiam orbis
planetarum mouentur propriis

motibus ab Occidente in Ori-
entem: motu autem primi orbis
ab Oriente in Occidentem. So-
la autem natura rationalis crea-
ta habet immediatum ordinem
ad Deum: quia ceteræ creaturæ
non attingunt ad aliquid uni-
uersale, sed solum ad aliquid par-
ticulare, participantes diuinam
bonitatem, uel in essendo tan-
tum, sicut inanimata: uel etiam
in uiuendo, & cognoscendo sin-
gularia, sicut plantæ, & anima-
lia. Natura autem rationalis in-
quantum cognoscit uniuersa-
lem boni, & entis rationem, ha-
bet immediatum ordinem ad
uniuersale essendi principium.
Perfectio ergo rationalis creatu-
ræ non solum consistit in eo, quod
ei competit secundum suam na-
turam, sed in eo etiam quod ei
attribuitur ex quadam superna-
turali perfectione diuinæ boni-
tatis. Vnde & supra dictum
est, quod ultima beatitudo homi-
nis consistit in quadam su-
pernaturali Dei uisione, ad quã
quidem uisionem homo per-
tingere non potest, nisi per mo-
dum addiscentis a Deo docto-
re, secundum illud Ioan. 6. Om-
nis qui audit a Patre, & didicit,
uenit ad me. Huius autem disci-
plinae fit homo particeps non
flarim, sed successiue secundum
modum suæ naturæ. Omnis au-
tem talis addisces oportet quod
credat ad hoc, quod ad perfectã
scientiam perueniat, sicut etiã
Philosophus dicit, quod oportet
addiscentem credere. Vnde
ad hoc, quod homo perueniat
ad perfectam uisionem beatitu-
dinis, præxigitur quod credat
Deo tanquam discipulus magi-
stro docenti.

AD PRIMVM ergo dicendū,
quod quia natura hominis de-
pendat a superiori natura, ad ei⁹ per
questionem, quam de hoc olim fecimus ostensum est. Et sic ma-
net solida maxima inducta in littera.
¶ Ad secundum dubium dicitur, quod ly in quantum, in ppositio-
ne tenetur specificatiue, & intendit author, quod licet natura
rationalis ordinetur a Deo non immediate, sed mediante natu-
ra intellectuali superiori, quia illuminatur per angelos, in quan-
tum tamen natura nostra rationalis attingit ad uerum, & bonū
absolute, oportet ad Deum immediate ordinari, quia uerū, &
bonum absolute in solo Deo est, ut in q. 2. secundi libri dictū
fuit. Et si diligentius perpexeris, percipies authorem in hac
specificatione tria simul cisse, dum & determinat secundum
quam ratione de homine loquitur, scilicet secundum quod est
capax boni uniuersalis. (Hanc enim capacitatem sonat cognosce-
re uniuersalem boni & entis rationem. Quia uniuersale boni ra-
tionem cognoscit, naturam necesse est hanc illius capacitatem scdm itelle-
ctinã, & appetitiuã partem, licet remote.) Et docet maximã pas-
sumtam

¶ Dubium secundum
est circa Mino-
rem scilicet, Natura
rationalis in quan-
tum cognoscit uni-
uersalem boni, &
entis rationem, ha-
bet immediatum or-
dinem ad uniuersale
essendi principium.
Natura siquidem ra-
tionalis potest dupliciter sumi, scilicet secundum esse, & secun-
dum operari operatione immanente, scilicet cognitione, & appeti-
tione. Et hoc adhuc dupliciter sumi potest. Primo absolute, se-
cundo secundum hanc, uel illam rationem. Et quod secundum
esse quidem immediate fit a Deo per creationem, in primo li-
bro ostensum fatemur, & similiter, quod secundum intellectū,
& uoluntatem immediate beatificetur a Deo, superius mon-
stratum est. Sed quod secundum hanc specialem rationem, seu
cognitionem, habeat immediatum ordinem ad uniuersale essendi
principium, non apparet, quoniam ex uniuersali in prædicando
ad uniuersale in essendo proceditur.

¶ Dubium tertio Nouitiorum est circa aliam subsumptam in
eiusdem rationis progressu propositionem, scilicet quod ad
Dei uisionem homo pertingere nõ pör, nisi per modū discen-

tis a Deo doctore: hoc enim falsum esse constat ex eo, quod pueri
baptizati perueniant ad illam dicentes absque disciplina.
Et ipse Iesus Christus, secundum quod homo, habuit illam abs-
que disciplina actuali, & habituali, quia statim beatus absque
fide fuit.

¶ Ad primum du-
bium dicitur, quod
propositio illa assum-
pta iuniorum secundo
modo, & intelligitur
de naturis, quæ sunt
primo partes uniuers-
si, quæ sunt sole in-
corruptibiles, elemē-
ta, corpora cele-
stia, & intellectualia,
in cuius signum in
his tantum author
quali inductiue eam
manifestauit: & ob
hoc cessat obiectio
de mistis. De terra au-
tem dicitur, quod ad
terram perfectionem
duo concurrunt, al-
terum secundum pro-
prium motum, scilicet
quies in centro:
alterum secundum
motionem actiuam
caelestis corporis in
eam, scilicet termina-
tio uegetabilium, &
animalium, que per-
tinere ad perfectio-
nem terre sacra scri-
ptura testatur dicens.
Igitur perfecti sunt
caeli, & terra, & om-
nis ornatus eorum.
Ad id autem quod
de primo calo obicitur,
aliter dicendum
est theologice, & al-
iter physice. Nam po-
nendo caelum empy-
reum totum lucidū,
& plenum angelis &c.
fatis patet perfectio-
nem illius ex orna-
tu angelorum, & cor-
porum glorificato-
rum compleri. Non
egrediendo autem li-
mites notorum no-
bis ex lumine natu-
rali, dicitur, quod
primo mobilis perfe-
ctio cõsurgit ex duo-
bus, quorum alterū
ex propria manatu-
ra, scilicet motus
de eodem ad idem
in tot horis: alterum
ex actione superioris
est naturæ, scilicet
simplicitatis mo-
tus per se primo, ut i

q. 3. art. 2.

Secunda Secundæ S. Thomæ. B sumptam

